

Elementer i GENLYD versus afasiformer.

Der anvendes flg. forkortelser:

D = Dynamisk afasi
 EM = Efferent - Motorisk afasi
 sSA = sværere Sensorisk - Akustisk afasi
 mSA = moderat Sensorisk - Akustisk afasi
 LS = Logisk - Semantisk afasi

Den semantiske (og betjeningsmæssige) struktur i GENLYD skal give adgang til begreberne påtrods af de specifikke sproglige vanskeligheder, der er i den enkelte afasitype. Omvendt skal der i GENLYD være specifikke funktioner, der kompenserer for / forholder sig til netop disse vanskeligheder.

Semantisk struktur: Ord kan betegne genstande, handlinger eller kendetegn, men de indgår altid i et kompliceret system af fonetiske, begrebsmæssige og situationelle forbindelser. Normalt er de fonetiske forbindelser ikke særligt-dominerende og for afatikere ofte et påvirket element (spec. for SA afatikere) - det er de meningsmæssige forbindelser, der er de væsentlige semantiske felter. Begrebsmæssige forbindelser kan være associative (hus - tag, ko - mælk), funktionelle (hammer - søm) eller kategoriale (hammer - værktøj), men for SA afatikeren kan udvælgelsesprocessen i de associative og funktionelle forbindelser være påvirket, og for LS afatikeren er det ofte den kategoriale abstraktion og udvælgelse, der er problemet. For D afatikeren kan det være et problem at *etablere* de semantiske forbindelser og især at omsætte dem til en syntaktisk struktur.

Derfor er adgangen til begreberne i GENLYD I knyttet til situationelle forbindelser - miljøer og de associative / funktionelle forbindelser, der udspringer heraf. Især for afatikere med D, SA og LS afasi har det væsentlig betydning, for EM afatikere nogen betydning.

Navigation / niveauer: Også her er der anvendt en situationel logik, der giver adgang til de semantiske felter på et konkret, næsten præverbalt niveau. Man kan nærme sig begrebet uden at skulle igennem en fonematisk / begrebsmæssig udvælgelsesproces, men antal ord på ikonplan skal være overskueligt og konsekvent organiseret. For sSA afatikere vil det være nødvendigt at kunne reducere antal niveauer og især antal ikoner.

Ordvalget: Ord, der betegner genstande, er hyppigt anvendte. De er nødvendige for kommunikation om konkrete ting og det er ofte de ord, afatikeren primært søger. Derfor er det også den største ordgruppe i GENLYD, og der kan etableres brugbar kommunikation alene med serier af substantiver uden syntaktisk organisation.

Verber udtrykker handling og de er som substantiverne væsentlige for præcis kommunikation. Samtidig har de en central syntaktisk funktion: de angiver ofte ytringens mål og hvem der er den handlende, og derfor er de specielt "utilgængelige" for især D, men også i nogen grad for EM afatikere. Ved at animere verberne opnår man både at definere dem som handlingsrefererende og at udskille dem som ordklasse, og det vil være en støtte for især D og EM afatikere.

Ord, der betegner kendetegn (eks. adjektiver), kan angive egenskaber, og det er deres funktion i miljøerne, men de kan også angive gradueringer eller relationer. Derfor er de opstillet som modsætninger / gradueringer i ordbogen, men det er overvejende EM afatikere, måske D afatikere, der kan anvende dette aktivt. Derimod kan denne opstilling have atikeres erkendelse af ordets betydning og derfra føre til aktiv anvendelse af ordet i kommunikationen.

Endelig er der en ordgruppe, der betegner relationer (eks. præpositioner) - en gruppe, der især volder LS afatikere store vanskeligheder betydningsmæssigt, og som derfor også er opstillet som relationspar i ordbogen. Antallet af konjunktioner, pronominer og adverbier må ikke være for stort.

Palette med meget benyttede ord: Har generel værdi for hurtig søgning. For SA og LS afatikere har det betydning som et afgrænset og overskueligt felt, og for D / EM afatikere har en afgrænsning og animering af modalverberne væsentlig betydning.

Hensigtsmarkeringen: Kan have stor betydning for modtagerens tolkning af en ufuldstændig meddelelse, men for D / EM afatikere kan det også være udløsende for et syntaktisk valg (og det kan blive en hjælpefunktion til opbygning af sætningsstrukturer, hvis det indarbejdes i GENLYD-programmet.).

Tegningerne: Skal have voksenpræg og samtidig skal de fange og definere noget essentielt ved begrebet (derfor bedre end fotos). Farver kan i nogle tilfælde støtte den begrebsmæssige definition for især SA og LS afatikere, men vigtigst er det at tegneren formår at synliggøre abstrakte og relative begreber - noget der har værdi for alle afatikere.

Afgrænsning af det valgte ord: For afatikere med semantiske afgrænsningsvanskeligheder (D, og især SA / LS) kan det have betydning, at det valgte begreb præsenteres isoleret. For alle afatikere er det af værdi, at man "ser sit valg".

Skriveliniens redigeringsfunktioner: Har primært betydning for de afatikere, der har specifikke vanskeligheder relateret til syntaks (D / EM og LS). SA afatikere vil ikke kunne anvende denne funktion.

Talefunktionen - det auditive feedback: Væsentlig og meget anvendt af afatikere i deres egne forsøg på at genindlære begrebsnavnet. Dette er vanskeligt for sværere EM afatikere. For LS afatikere kan det være en støtte i det endelige semantiske valg.

Tekst i ordvindue / skrive linie: Tekst i ordvinduet kan have væsentlig betydning for SA afatikere ("låser" begrebet fonematisk).

Udskrift med symboler: Værdien er afhængig af den enkelte afatikers læseevne. For SA og LS afatikere kan det have specifik betydning.

Skitse til en systematisk opstilling, som i skemaform sammenholder elementer i GENLYD med de forskellige afasiformer - deres positive / negative effekt og hvor de har specifik betydning. Det endelige mål er en præcis dokumentation af, hvorfor og hvordan GENLYD virker.

Betydning for:	D	EM	SA	LS	
Semantisk struktur / miljøer		***	**	***	***
Navigation / niveauer	**	*	***	**	
Ordvalget, verber	***	**	*	**	
Ordvalget, adjektiver	*	*	**	**	
Ordvalget, præpositioner	**	**	*	***	
Palette med meget benyttede ord	***	**	**	***	
Hensigtsmarkeringen	***	**	0	**	
Tegningerne / animation	*/***	*/**	**/**	***/*	
Afgrænsning af det valgte ord	**	*	**	**	
Skriveliniens redigeringsfunktioner	***	***	0	**	
Talefunktionen - det auditive feedback		**	*	**	***
Tekst i ordvindue / skrive linie	*/**	**/**	***/*	**/**	
Udskrift med symboler	*	**	***	**	

- *** = væsentlig betydning
- ** = nogen betydning
- * = ikke specifik betydning
- 0 = kan ikke anvende funktionen